

Bir dəfə müstəqil Azərbaycanın Ali Hərbi Məktəbinin ilk kursantlarından biri olan leytenant Yalçın Zeynalovun müstəqillik dövrünün ilk şəhid kursantları ilə bağlı çıxışını oxumuşdum. Deyirdi ki, Ali Hərbi məktəbə qəbul olduğumuz dövr 1991-ci il SSRİ-nin süqutu ərəfəsinə təsadüf edirdi. Müstəqilliyimizi bərpa etdikdən sonra Azərbaycanda ilk hərbi and içən zabitlər də biz olduq. Ümumqoşun fakültəsində oxuyurduq. 2-ci kursun 1-ci semestri bitəndən sonra tətilə yox, birbaşa döyüş bölgəsinə - Ağdərəyə yolla düşdük. Sevincli idik...Çünki vətən torpaqlarının keşiyində durmaq çətin və şərfəli hərbi peşəsinə sahib olub və gələcəkdə zabit olacaq biz kursantların əsas vəzifəsi idi".

Oxucularımızın bir çoxunun əlbəttəki, bu hadisədən xəbəri yoxdur. Bu fakt hansı səbəblərdən bilmirəm, geniz oxucu kütləsinə ətraflı çatdırılmayıb. Ümumiyyətlə, bu mövzu 1-2 anim günü tədbiri kimi mediada işıqlandırılıb, vəssalam...

Odur ki, bu gün həmin mövzuya yenidən qayıtmağı özümə borc bilirim...

Həmsöhbətim isə BAÜKM məzununu, II qrup Qarabağ müharibəsi əlili, mayor Bakir Abdullayevdir.

- Zaman o zaman idi ki, Rusiya hərbi birləşmələri Ermənistan hərbi birləşmələri ilə birlikdə cəbhə xəttində, Qarabağ

məz, döyüşün necə olacağını düşünmədən sevinirdik! Elə düşündük ki, Allah səsimizi eşidib, bizim cəbhəyə "qapımız"ı açdı.

Qarabağla - Ağdərə ilə tanış olmayanlara bildirirəm ki, kursantların yerləşdiyi Həsənriz kəndi milli ordumuzun, (ortada olan İmaret Qərvənd kəndi neytral zona) Vəng kəndi isə Ermənistan Silahlı bölmələrinin əlində idi. Biz ermənilərin adını Aterk qoyduğu Həsənrizə çatdıq və 14 fevral səhər tezdən bizə hara getdiyimiz haqqında məlumat verilmədən yük maşınlarına doldurulduq.

- Mühəribənin dəhşətini nə vaxt anladınız?

-Kəlbəcərə gedən yolla Vəngə tərəf yola düşdük. Düz İmaret Qərvəndə çatana qədər

fi 10-15 dərəcə şaxta, sıldırım qayalıqlar, gəldiyimiz yolda isə düzülmüş erməni əsgərləri. Anladıq ki, mühəsirəyə düşmüşük və bu "ölüm-qalım" mənəgənəsindən çıxmaq hərbi soyuqqanlılığı tələb edir. Odur ki, ayın 24-də mühəsirəni yarıb keçmək üçün iki dəstəyə ayrıldıq. Birinci dəstə 12 nəfərdən ibarət qrup Kəlbəcər istiqamətində, (sonradan bildik ki, həmin dəstədən də 4 kursantımız şəhid olub) qalanları isə Tərtər çayı boyunca üzü aşağı - Sərsəng Su Anbarına tərəf getməyə qərarlaşdırdıq. Anlayırdıq ki, qurtulmağımızın yolu ancaq dağlardan enib Tərtər çayı boyunca irəliyə-çayın axarı tərəf getməkdir. 2 gün dağlarda həm üstümüzə hücum keçən ermənilərlə döyüşdük, həm uşaqları sağ-salamat geri qayıtmaları üçün qarlaş-ta ilə, sıldırımlı yollarla mübarizə apardıq. Çəkməm ayağımdan cırılib çıxmışdı. Sol ayağıma don vurmuşdu. Gödəkçəmin qolunu cırıb ayağıma bağladım ki, şaxtada donub qalmayım, uşaqlarla mənzilbaşına

Mayor Abdullayev: "İlk şəhid kursantlara Həsənrizdə abidə ucaldılmalıdır"

ğın ən qaynar nöqtələrində irəliləyirdi. Bəli, bizimlə təkmillənən döyüşmürdü. 70 il dünyaya hökm edən, böyük orduları, ölkələri diz çökdürən SSRİ-dən miras qalmış Rusiya ordusu idi. Xatırlayırsınızsa, keçmiş sovet ordusundan Rusiyaya miras qalan, Xankəndi şəhərində yerləşən 366-cı motoatıcı alayı?Qaradağlı, sonra isə Xocalı soyqırımının müəllifi idi. 9 ədəd T-72 tankı, 5 ədəd BTR-70 döyüş maşını, 49 ədəd BMP-1 və 28 ədəd BMP-2 piyada döyüş maşını,5 ədəd BRM-1k döyüş texnikası və s.

Bu hərbi texnika ilk dəfə 6 mart 1992-ci ildə Azərbaycan Ordusunun Əsgərana hücumunun qarşısını almaq üçün istifadə olundu. Alayın tərkibində xidmət edən 22 zabit daxil olmaqla 180 əsgər erməni separatçılarının tərəfində döyüşmək üçün Qarabağda qaldı. Onların arasında Ermənistanın gələcək Müdafiə naziri Seyran Ohanyan da var idi. Bax belə bir zamanda vətən in dar günündə Vətən "oğul" deyə haraylayır, kömək istəyirdi.

- Həmin dövrdə Ali Hərbi Məktəbə daxil olan bütün azərbaycanlı oğullar cəbhədə daha böyük uğur qazanmaq, vətənə daha dayanıqlı, peşəkar müdafiəçi olmaq üçün oradaydı.Cəbhə bölgəsinə getmək döyüşmək istəyimiz idi.1993-cü ilin 13 fevralı -soyuq qış günlərindən biri idi. Bakı Ali Ümumqoşun Komandirləri Məktəbinin (BAÜKM)kursantları həyəcan signalı vasitəsilə ayağa qaldırıldı. Bir anda bütün kursantlar məktəbin heyətində "farağat" komandasında düzülüldülər. Yüzlərlə kursantların içərisindən yalnız 62 nəfər boy-buxunlu, xüsusi hazırlıqlı seçmə kursantlar seçildi. Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyinin baş qaragah reisinin əmri ilə döyüş bölgəsinə- Ağdərə rayonuna, oradan isə Aterk (Həsənriz) yayayış məntəqəsinə göndərildi. Həmin kursantlar biz idik.

-13 fevralda Ağdərə rayonu İmaret Qərvənd kəndi uğrunda kursantların göstərdiyi rəşadətdən, canları bahasına verdikləri mübarizədən, döyüşün gedişi haqqında şahid olaraq nələri xatırlayırsınız?

- Baxmayaraq, aradan 32 il keçib. Maraqlıdır ki, ötən il, ondan əvvəlki illəri xatırlamaqda əziyyət çəkəndə o məlum gün, Ağdərəyə gətirdiyimiz günün ən xırda detalına qədər unuda bilməmişəm. Sizin cəbhə ilə, rus ordusu ilə bağlı fikirlərinizə qatılıram və biz sonradan, çox sonradan bildim ki, Ağdərə cəbhə bölgəsində yaranmış acınacaqlı döyüş vəziyyətindən həli olan ölkə rəhbərliyi, 13 fevral 1993-cü il tarixində səhər saat 7 iradələrində Milli Qvardiyanın şəxsi heyətinin ölkə prezidenti Əbülfəz Elçibəyin birbaşa göstərişi ilə həyəcan signalı ilə ayağa qaldırılmışdı. Onda biz gənc idik və ələ bildirdik ki, qarşımızda heç bir texnika duruş gətirə bil-

heç bir maneyə rast gəlmədik. Amma kəndin aşağı hissəsinə çatarkən (əvvəlcədən hesablanmış oriyentlərə uyğun olaraq avtobus dayanacağı) 120-mm mina atanlardan 6 ədəd atəş açıldı və 3 maşınımız dəqiqliklə vuruldu. Maşınların biri ərzaq, digər ikisi isə şəxsi heyət daşıyan yük maşını idi. Qəfil həmlədən özümüzü itirmədik. Ətrafa səpələnmiş 8 şəhid , 15 yaralı kursantı atəş altından çıxara bildik.

Bir nüansı heç unuda bilmirəm. Şəhid və yaralıları döyüş meydanından xeyli aralı bir əraziyə, arxadan gəldiyi üçün vurulmamış maşına daşıyırdıq. Minalar ətrafımızda partlayır, avtomat güllələri başımızın üstündən uçuşurdu.

Bu ərazidə çox qalmaq da yeni bir itki demək idi. Elə həmin vaxt şəhid kursant Emil İsmayılovu yolun uzaq və qarlı olduğundan aparmaq mümkün deyildi. Emil hamımızdan həm hündür idi, həm canlı. Ayaq üstə duranda ələ bilirdin başının üstündə bir dağ dayanıb. Yorulmuş, həyəcanlanmışdıq . 2 ildi, necə deyərler, bir qabdan yemək yediyimiz, bir otaqda yatdığımız dostlarımızın cansız , qana bulanmış cəsədlərini daşımaq mənəvi əzab idi. Belə bir vaxtda Emilin nəşini qarda sürümək ələ almırdı. Üstünü ağaclarla, qurumuş yarpaqlarla örtük ki, tezliklə geri gəlib Emili də əzizlərinə təhvil verək. Sonralar başımıza gələn hadisələrə görə, o yerə bir daha dönmə bilmədik. Bilmirəm, bəlkə də indi də Emilin nəşi kimi ruhu da yolunuzu gözləyir".

(Müsahibim xeyli susdu. Başını əlləri içərisinə aldı. Xeyli ələ beləcə durdu. Səsi kallaşmışdı. Bəlkə də qəhər danışmağa mane olurdu. Amma özünü ələ alıb yenidən söhbətinə başladı):

- Yerdə qalan qüvvə ilə İmaret Qərvəndin müdafiəsini təşkil etməyə çalışırdıq. Düz 10 gün orda qaldıq. Bizim bölük kənddə döyüş əməliyyatlarında ciddi tapşırıqlar yerinə yetirir, qarşı tərəfin hücumlarının qarşısını alınmasında xüsusi rol oynayırdı. İtki vermədən döyüşürdük. Qeyri- bərabər döyüş, hər dəqiqə gözlədiyimiz amma arxamızca gəlməyən əlavə qüvvə və zəiflədiyimizi hiss edən qarşı tərəfin güclü həmlələri ...Artıq düşmən qüvvələri cəsərlənməmişdi.

Döyüşün ən qızgın vaxtında qarargahla bütün əlaqələrimiz itdi. Eyni hərbi geyimlə təmin olunmuş erməni və azərbaycanlı əsgərləri bir-birindən ayırmaq çətinləşdi.. Haranı vurmaq, hansı tərəfi atəşi tutacağımızı bilmədik. Bizim əraziyə nəzarət etdiyimiz yüksəkliyi ətrafı hərbi transpartyorlarla, tank və PDM-lərə mühəsirəyə alındı.

- Dəhşət... ən dəhşətli isə taleyin ümidinə buraxılmış kursantların köməyinə gələn yox idi...

-Elə bir kritik durum yaranmışdı ki, nə qərər verəcəyimizi də bilmirdik. Üstə gəl, mən-

sağ -salamat çatdıq. Düzü həmin döyüşdə 8 kursantı itirdik. Amma ermənilərin gələcəkdə hərbi zabit kimi püxtələşəcək o biri kursantları tamamilə məhv etmək planın baş tutmasına imkan vermədik. Mühəsirədən çıxdıq.

Beləliklə, üç həftəlik döyüş əməliyyatlarının ilk günlərində 8 kursant şəhid oldu. Döyüşlərin son günlərində isə komandirimiz və daha 4 kursant yoldaşımız şəhidlik zirvəsinə ucaldı. Bundan təqribən bir il sonra bizim kurs rütbə əlaqə məzun oldu və yenə də döyüşlərdə iştirak etdi. 1994-cü il döyüşlərində 4 tələbə yoldaşımızda zabit olaraq Şəhid oldular.

- Azərbaycan Ordusunun Qarabağda keçirdiyi antiterror əməliyyatı nəticəsində 2023-cü il avqust ayında İmaret Qərvənd, sentyabrın 20-də Həsənriz kəndi Azərbaycanın nəzarətinə qayıtdı...

- Təəssüf ki, bəzi səbəblərdən hələ də o ərazilərə gedə, 32 il əvvəl canımızı fəda etdiyimiz yurdları görə bilməmişəm. Amma yaxın günlərdə gedəcəyəm. Fürsət düşmənkən, dövlət başçısı , Ali Baş Komandana bu- radan bir xahişimi də çatdırmağı da özümə borc bilirim! Cənab Komandan, 1993-cü ilin fevralında Həsənrizlə İmaret Qərvəndin müdafiəsində şəhid olmuş kursant yoldaşlarımızın xatirəsinə əbədləşdirilməsi üçün (o kəndlərin hansında istərsiniz) bir monumental abidə kompleksi tikilməsini sizdən xahiş edirəm.

Onların müqəddəs xatirəsi unudulmamalıdır! Bu gün həmin fevraldan, həmin döyüşlərdən sağ çıxan bütün kursant yoldaşlarımız adından şəhid kursantlarımızı ehtiramla anıram və onlara Allahdan rəhmət diləyirəm ! Əziz dostlarım biz-keçmiş kursantlar sizi unutmadıq, hər zaman yanınızda, yadınızda oldunuz! Ruhunuz qarşınızda baş əyirik!

Şəhid kursantlar:

1. Kapitan Rəhimov Aydın
2. Leytenant Hacıyev Nizami
3. Leytenant Həmidov Elşad
4. Leytenant Məmmədov Elçin
5. Leytenant Quliyev Cavid.
6. Kursant Əbdülrəhmanov Əbabil
7. Kursant Əyyubov Fuad
8. Kursant Əmiraslanov İlqar
9. Kursant Əsədov Afiq
10. Kursant Şirinov Vüqar
11. Kursant Hüseynov Aydın
12. Kursant İsmayılov Emil
13. Kursant Mehdiyev Eldəniz
14. Kursant Məmmədov Sərvan
15. Kursant Məmmədov Yalçın
16. Kursant Pirimov Səlim
17. Kursant Seyidov Okean

Söhbətlaşdı: Əntiqə Rəşid